

InDret

Electrocució i criteris d'imputació objectiva

Comentari a la STS, 1a, 29.4.2003

Antoni Rubí Puig
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

José Piñeiro Salguero
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Working Paper núm: 159
Barcelona, juliol de 2003
www.indret.com

La STS, 1a, 29.4.2003 (La Ley núm. 5783, de 19.5.2003; Magistrat Ponent: Antonio Romero Lorenzo), que aquí comentem, constitueix un exemple d'aplicació dels criteris d'imputació objectiva per a demarcar la causalitat en un cas de mort per electrocució.

Antecedents

José Manuel C. i el seu germà Rafael ajudaven –la sentència no especifica si per raó de treball o d'amistat– Miguel Ángel R., tècnic en telecomunicacions i radioaficionat, a instal·lar una antena de ràdio a la terrassa de casa d'aquest últim. L'antena tenia una longitud de 8 m. i un cable d'alta tensió sobrevolava la terrassa a una altura de 7,60 metres. José Manuel aixecà l'antena, fregà el cable i morí electrocutat.

José C. i Carmen C., pares del mort, demandaren la “Compañía Sevillana de Electricidad, SA” i Miguel Ángel R. i sol·licitaren una indemnització de danys i perjudicis per un import de 48.081 €.

El JPI de Santa Fe (Granada) en sentència de 17.11.1995 estimà en part la demanda i condemnà Miguel Ángel R. al pagament d'una indemnització de 24.040,5 €. L'AP de Granada (Secció 3a, 23.6.1997) desestimà el recurs del condemnat i estimà parcialment el dels actors: estengué la condemna a la companyia elèctrica i incrementà la indemnització a 36.060,75 €.

Resolució del Tribunal Suprem

El TS estima el recurs de cassació interposat per la “Compañía Sevillana de Electricidad, SA”, a la qual absol. Per fonamentar l'absolució de la recurrent, la sentència del Tribunal Suprem es val dels criteris d'imputació objectiva i, en concret, de tres d'ells:

a) **Causalitat adequada:** el Tribunal parteix de la concurrència de causes a l'accident –l'actuació de Miguel Ángel R. i la ubicació dels cables d'alta tensió– per a concloure que la causa adequada d'aquest fou únicament el comportament del demandat, ja que, pel fet d'ésser tècnic en telecomunicacions, coneixia o hauria d'haver conegut l'altura de l'antena, l'existència del cable elèctric i els perills de la instal·lació.

La resolució és coherent amb la solució adoptada per la jurisprudència del TS en la majoria de casos d'electrocució, en els quals no es condemna la propietària de la línia elèctrica, sinó únicament l'organitzador de l'activitat en el desenvolupament de la qual es produeix l'accident, típicament, l'ocupador de la víctima.

En aquest sentit, vegeu STS, 1a, 5.3.1996 (Ar. 1876): treballador d'“Alpen, SA” morí electrocutat per un arc elèctric produït per una catenària durant la realització d'obres prop de la via del tren. El TS absol RENFE, propietària de la catenària i condemna la societat; i STS, 1a, 20.5.1999 (Ar. 3355): treballador morí

electrocutat en elevar el bolquet del seu camió que tocà una línia d'alta tensió. El TS absol la "Compañía Sevillana de Electricidad" i condemna l'empresa en què treballava el mort i la seva asseguradora.

Allò més usual és que ni tan sols s'arribi a demandar la propietària de la línia elèctrica:

En aquest sentit, STS, 1a, 29.3.1999 (Ar. 2013): treballador morí electrocutat en tocar un cable d'alta tensió que es trobava només a 70 cm. per sobre de la teulada d'una nau industrial. El TS condemna el propietari de la nau i els empresaris contractats i subcontractats; STS, 1a, 31.5.2000 (Ar. 3923): treballador morí electrocutat en tocar amb l'escala metàl·lica que portava una línia d'alta tensió. El TS confirma les sentències d'instància condemnatòries de l'empresari; STS, 1a, 12.6.2000 (Ar. 5101): treballador morí electrocutat en entrar en una bóta i tocar amb una escala metàl·lica una línia d'alta tensió. El TS confirma les sentències d'instància condemnatòries de l'empresari; STS, 1a, 7.12.2000 (Ar. 9348): treballador morí electrocutat en clavar una vareta a una obra i tocar una conducció elèctrica subterrània. El TS confirma les sentències d'instància que havien condemnat els arquitectes directors de l'obra; STS, 1a, 23.1.2002 (Ar. 23): treballador morí electrocutat mentre batia un pi amb una barra metàl·lica i fregà una línia de baixa tensió. El TS aprecia concurrència de culpes entre la víctima i l'empresari ocupador; i STS, 1a, 4.3.2002 (Ar. 5242): treballador morí electrocutat en agafar el cable d'una grua que estava molt a prop d'una línia d'alta tensió. El TS confirma les sentències d'instància condemnatòries de l'empresari i de la seva asseguradora.

En últim terme, els casos de condemna de la titular de la línia elèctrica responen a un incompliment per la seva banda de la regulació aplicable al sector, que pressuposa *per se* una actuació negligent.

Vegeu, entre d'altres, STS, 1a, 9.2.1996 (Ar. 953): treballador morí electrocutat en elevar el bolquet del seu camió i fregar una línia d'alta tensió situada a una altura inferior a la prevista reglamentàriament. El TS condemna a "Eléctricas Reunidas de Zaragoza, SA"; STS, 1a, 31.12.1996 (Ar. 9476): paleta morí electrocutat en rrelliscar en una teulada i tocar un cable elèctric situat a una distància molt inferior a l'establerta reglamentàriament. El TS aprecia concurrència de culpes entre la víctima i la companyia elèctrica; i STS, 1a, 18.12.2000 (Ar. 10124): treballador morí electrocutat quan apagava un incendi forestal i una avioneta descarregà aigua sobre una zona en què havia caigut un cable d'alta tensió. El TS manté la condemna d'"Iberdrola, SA" per no haver instal·lat un aparell de tall automàtic del subministrament elèctric i per falta de manteniment de la zona de seguretat per sota de la línia elèctrica.

b) També es fonamenta la decisió, encara que no de forma explícita, en el criteri del **risc permès**, ja que en paraules del propi tribunal "la existencia de conducciones eléctricas aéreas... constituye una realidad impuesta por las condiciones en que actualmente se desarrolla la convivencia social, que viene a suponer un límite a la libertad de actuación de los ciudadanos precisamente por el peligro que entraña, si bien éste es generalmente conocido y aceptado, resultando fácilmente eludible con una normal atención y diligencia por parte de todos los que podrían resultar afectados" (FD 3r).

Risc permès no només socialment, sinó també reglamentàriament: l'art. 35.2 del Decret 3151/1968, de 28 de novembre, que aprova el Reglament de Línies Elèctriques Aèries d'Alta Tensió (BOE núm. 311, de 27.12.68), en vigor avui i molt abans de l'accident, reflecteix un estàndard el compliment del qual, si bé no exhaureix tota la diligència exigible, delimita nivells de risc tolerable: obliga a situar els conductors de

la línia elèctrica que sobrevolin edificis a una distància mínima de 5 metres respecte de llocs accessibles a les persones. En el cas, la instal·lació del cable era correcta, ja que el lloc més pròxim accessible a les persones (la teulada) estava a 5 metres.

Com dèiem, el compliment dels requisits reglamentaris tècnics no exhaureix la diligència exigible, ja que la determinació de la responsabilitat parteix de criteris normatius i econòmics. Des d'una anàlisi cost-benefici, l'aplicació de la regla de Hand revela que el demandat fou diligent i confirma l'estàndard previst al Decret: elevar els cables d'alta tensió o enterrar-los representaria per a les companyies elèctriques un cost massa elevat en relació amb els danys que es podrien prevenir.

c) En darrer terme, el Tribunal Suprem afegeix, si bé de forma residual, el criteri de **prohibició de regrés** per absoldre la companyia demandada: la negligència en la conducta del codemandat comportaria la impossibilitat d'imputar el resultat final a la companyia.

La prohibició de regrés permet a la societat demandada no parar esment a les conseqüències negatives de comportaments dolosos o negligents posteriors i concentrar-se en la seva activitat productiva. El **principi de confiança** complementa l'anterior apreciació: la recurrent molt bé podia esperar que terceres persones instal·lessin antenes de radioaficionat d'una altura de 8 m. o superior, però podia confiar que aquestes adoptarien les mesures necessàries en prevenció de possibles danys personals.

Si la fonamentació de l'exclusió de responsabilitat de la companyia elèctrica és correcta (mes no impecable), és criticable l'afirmació del TS de què la "causa única i eficient" de l'accident fou el comportament del tècnic (FD 3r), perquè els mateixos arguments utilitzats per apreciar la seva negligència també resulten transportables al comportament de la víctima:

El TS imputa responsabilitat a Miguel Ángel R.R. atenent a la seva condició de tècnic en telecomunicacions ja que, en virtut seva, hauria d'haver tingut en compte els factors següents: l'altura de l'antena era superior a la distància a què es trobava el cable del sòl i el perill del contacte de l'antena amb el cable d'alta tensió. Però aquests factors no constitueixen un coneixement tècnic especial: qualsevol persona és conscient del perill que comporta tocar amb una antena un cable d'alta tensió, màximament quan en el cas el TS afirma que aquest perill resultava "fácilmente eludible con una normal atención y diligencia por parte de todos los que podían resultar afectados" i que el cable era "perfectamente visible por el fallecido y por las demás personas que llevaban a cabo la instalación" (FD 3r) –èmfasi afegit–.

L'atribució de la responsabilitat únicament al condemnat s'entén tal vegada si considerem que a l'argumentació del TS és present la idea de què la condició de propietari de l'antena i de l'immoble que ostenta el condemnat, així com la d'organitzador de l'activitat i beneficiari d'aquesta, absorbeix la culpa en què incorregué la víctima. En definitiva, per al TS preval el criteri de què qui genera una font de risc assumeix una certa posició de garant enfront del criteri de la responsabilitat per negligència.

Taula de sentències del Tribunal Suprem

<i>Sala i data</i>	<i>Ar.</i>	<i>Magistrat Ponent</i>	<i>Parts</i>
STS, 1a, 9.2.1996	953	Francisco Morales Morales	María Luisa B.P. i filles c. "Eléctricas Reunidas de Zaragoza" i Ajuntament de Borja
STS, 1a, 5.3.1996	1876	Antonio Gullón Ballesteros	Violeta S.H., Avelino R i Eugenio D.S. c. "Alpen SA", RENFE i "Tableros y Puentes, SA"
STS, 1a, 31.12.1996	9476	Luis Martínez-Calcerrada y Gómez	X c. Unión Eléctrica FENOSA i Santiago C.C.
STS, 1a, 29.3.1999	2013	José Almagro Nosete	Rafaela N.S. i Juan P.N. c. Enrique B.S., Dionisio D.J., "Rocalla SA" i "Amcosa"
STS, 1a, 20.5.1999	3355	Alfonso Barcala Trillo-Figueroa	Consuelo G.M. c. Junta de Andalucía, "Vías y Construcciones, SA", "Compañía Sevillana de Electricidad" i "Catalana Occidente, SA"
STS, 1a, 31.5.2000	3923	José Manuel Martínez-Pereda Rodríguez	María Teresa R. c. "Cámara, SA"
STS, 1a, 12.6.2000	5101	Pedro González Poveda	Emilia E. i Isabel S. c. "Cementos de Robla, SA"
STS, 1a, 7.12.2000	9348	Ignacio Sierra Gil de la Cuesta	Montserrat B. C. Domingo B., Salvador B., Joaquín P. i Salvador A.
STS, 1a, 18.12.2000	10124	Jesús Corbal Fernández	Lorenzo S. i Ascensión F. c. "Iberdrola, SA", ICONA i Junta de Castilla y León
STS, 1a, 23.1.2002	23	Ignacio Sierra Gil de la Cuesta	Elías G. i María Luz E. c. Jesús C. i Antonio T.
STS, 1a, 4.3.2002	5242	Román García Varela	Manuel P.C. c." Construcciones Laín" i d'altres
STS, 1a, 29.4.2003	La Ley n. 5783	Antonio Romero Lorenzo	José C. i Carmen C. c. "Compañía Sevillana de Electricidad" i Miguel Ángel R.R.